

Felszólalás a szennyhullám ügyében

Erdős Péter cikkét azért közöljük, mert az általa elítélt jelenségeket mi is elítéljük. E cikk a teljes joggal kifogásolható — nem tömeges — jelenségek ellen szól s nem az ifjúság ellen. És figyelmeztetés is mindazok számára, akik fiatalon vagy nem fiatalon az ifjúsági mozgalmakkal foglalkoznak: sunt certi denique fines. (A szerk.)

A MOZAIK ifjúsági klubban, amelyet legjobb tudomásom szerint a KISZ kerületi bizottsága működtet, 1983 januárjában, Budapestben a III. kerületben a CPg együttes, az új hullám jegyében az alábbi szövegű dalt adta elő:

Úgy szeretném a szemedet kinyomni,
Úgy szeretném a füledet letépni.
Úgy szeretném a faszodát levágni,
Úgy szeretném a beledet kitépni.
Erdős Péter kurva anyád!
(többször ismételve!)

Úgy szeretném a szemedet kitolni,
Úgy szeretném a füledet letépni.
Úgy szeretném a beledet kiszédelni,
Úgy szeretném a töködnöd ugrálni.
Erdős Péter kurva anyád!
(többször ismételve!)

A szóban forgó Erdős Péter e sorok írója. Az együttes tagjait nem ismerem, sosem volt dolgom velük, azt sem tudtam, hogy léteznek CPg.

A személyes sérelem csak ürügy, hogy ennek a röpiratnak a keretében figyelmeztessék a veszedelmes ifjúságpolitikai jelenségre. Ürügyre szükség volt: a társadalmi béke, a nyugodt fejlődés védelme nálunk hivatalból történik, ha történik, és az első kérdés, ami felmerül, milyen felhatalmazást kapott a józan ész, milyen hivatali súlyt tud adni érveinek, ha a törvényesség és közrend mellett emel szót. Manapság ugyanis sokat emlegett szabadság-jogunkba csak az értékek megkérdőjelezése, az agresszivitás joga, az irracionális cselekvés értetik bele. Minden más denúciálás.

Az idézett versezet ugyanis nem kirívó. A Mozaik ifjúsági klub szinpadáról fél tucat vagy annál is több olyan szöveg hangzott el ez alkalommal, amelyet nem idézek. Mocskolódások, az ország külpolitikai érdekeit sértő durva ostobaságok, olyan kitekéltek, amelyekről büntető törvénykönyvünk is elpirulna. Az egyik dal nemes egyszerűséggel, de szó szerint, a cigányok kiirtására szólít fel. Fogjunk össze magyarok, éneklük az elvadult kamaszok, valósítsuk meg a cigánytalánított országot — így mondják —, irtsuk ki őket.

Szégyenkezve ugyan, mégis idézzünk egy versszakot a Mosoly együttestől (több koncerten hangzott el az említett klubban):

A lángszóró az egyetlen fegyver, mivel nyerhetek,
Elpusztítok minden cigányt, felnőttest és gyereket.
De ezeket mind kiirtani egyetértésben lehet,
Ha elvezetjük, kiirtatjuk, cigánymentes övezet...

Ha megvalósul, boldoggá tesz fiatal és öregét,
És minden falon világít majd, cigánymentes övezet!

Ami a személyes sérelmet illeti, barátaim azt tanácsolják, pereljem be őket. Kit?

1956. november 1-én jugoszláv barátaimmal, akik a budapesti nagykövetéségen dolgoztak, kimentünk a Corvin közbe. Az elnéptelenedett körúton kilótt tankok és sorba állított koporsók mellett egy 14–15 éves, lányos képű kislány örökös puskával a vállán. A koporsók nem voltak üresek. A gyerekek mellett az anyja siránkozott: ha már nem jössz haza, legalább vedd fel a pulóvert. A srác büszkén vágta oda az anyjának, persze egyben nekünk is: szabadságharcos nem fázik!

Ez az írás eredetileg röpiratnak készült, és azoknak küldtem el, akiktől határozott és egyben mérték-tartó reagálást reméltem. Amikor a röpirat közlételem merült fel, némileg lerövidítettem. Tudom, hogy büntetőjogi felelősséggel tartozom a közölt tények és idézetek tekintetében. Ezt nyugodtan vállalhatom. (E. P.)

Beszélgettünk a gyerekekkel, naivitása — földrajzból bukást érdemelt —, vegytiszta és lelkes butasága meghatott volna, ha nem úgy beszél a halottakról, mint feldöntött ólomkatonákról.

Mindig eszembe jut ez a srác, ha a kínai kulturális forradalom felbőszített gyerekcsoportáira gondolok, vagy a sajtónkban olyannyira propagált, de maroknyi kamaszereget mozgósító „új hullámról”. Nem pereskedek. Gyerekek kezébe nem adok puskát, és gyerekek ellen nem harcolok. Az érdekel, hogy kik állnak a világra erőszakolt jelenség mögött, és mit várnak tőle?

Felmerül bennem — bizonyára másban is — az a kérdés, érdemes-e szót tenni, figyelemre méltatni az ügyet? Az ország több száz ifjúsági klubjában kiegyensúlyozott fiatalok tanulnak és szórakoznak, s a kétmillió fővárosban 3–4 klubban folyik a punk-randálrozás.

A szélsőséges mozgalmak keletkezéstörténetének azonban ismert problematikája, hogy az első periódusban még nem érdemes szóra méltatni, a másodikban pedig már nem tanácsos vagy nem lehet.

1983 januárjában Sebők János újságíró előadást tartott a Józsefvárosi Művelődési Ház úgynevezett rockforumán. Ebben az esetben is az a megtiszteltetés ért, hogy a hazugságok, rágalomok és fordítások tömegébe ágyazva — ezek a kulturális intézményrendszernek szólnak — név szerint ellenem uszított. Ne feltételezzünk azonban oksági összefüggést a bevezetőben idézett vers — szemkitolás, fültépés — és Sebők mindennapos demagógiája között. Inkább a lényegét idézzük előadásából, mit mond az új hullámról és a punkról.

„Az a fajta újhullámos közönség, aki itt is együtt van és az a fajta zene, amit itt is hallotok, ma Magyarországon nem túl szimpatikus hivatalos körökben.”

Néhány mondaton később:

„Talán olvastatok vagy hallottatok róla, hogy a Hangfegyver annak idején a Beatricét azért utasította el, mert fasiztoid jellegű együttesnek tartotta. Ez már önmagában nevelés volt, mert a KISZ KB ugyanakkor ezt a fasiztoid együttest egy dalpályázaton I. díjjal jutalmazta...”

Még egy idézet. Néhány mondaton később:

„Amikor bejött Magyarországra 1977–78-ban, akkor néhány fényképen lehetett horogkereszt új hullámos zenekarokat, illetve zenészeket látni. Magyarországon azóta is az újhullámos zenekaros és a punkhoz ez a bélyeg ragad, hogy mindenképpen káros társadalmi ideológiával jár együtt, tehát nem népszerűsítendő, tehát nem népszerűsíthető. És mind ez ideig újhullámos lemezeket — kivéve persze az ilyen ál-újhullámos dolgokat — nem lehetett hallani. Úgyhogy a Poptika esetében is ha azt kérdezed, hogy miért nem szerepeltek többet, azt lehet mondani, hogy azért nem szerepeltek többet, mert ennyit bírt el a lap.”

Az alábbiakban kommentálom az idézett mondatokat:

a) A Poptika egy tervezett és fél éven át előkészített popzenei újság, amelynek felelős szerkesztője Harsányi László, a KISZ KB kulturális osztályának helyettes vezetője és egyik szerkesztője Sebők János, és amelynek egyetlen száma jelent meg. Legalábbis eddig. A lap talán legkarakterisztikusabb vonása az új hullám és a punk közvetlen vagy közvetett támogatása. Maga Sebők — lásd az idézetet — mentegeti a Poptikát, azért nem szerepelt több punkanyag, mert „ennyit bírt el a lap.” Ha azonban a KISZ KB kulturális osztályának helyettes vezetője vállalja ezt az irányzatot, és az arányokat is csak taktikai megfontolásból szűkítették le, akkor nem igaz az, hogy „hivatalos körökben a punk és az új hullám nem túl szimpatikus Magyarországon.” A KISZ KB kulturális osztályánál hivatalosabb szerv ebben a kérdésben nincs. Sebők tehát a közönségében csupán üldözött-

ségi érzést akart kelteni, egyszerűbben szólva heccelte őket. Ha a KISZ KB I. díjjal jutalmazta a Beatricét, amelyet Sebők a magyar punk előfutárának tekint, akkor miért kell a közönséget „a hivatalos körök” ellen izgatni?

b) A punk és az új hullám fasiszta fertőzöttsége — ez természetesen nem jelent minden irányzatra és ágára kiterjedő ítéletet — nem a horogkereszt trikók számán múlik. Vajon ha a trikón nincs horogkereszt, de az újhullámos zenekar a cigányok kiirtására, mások meglincselésére buzdít, kell még ehhez horogkereszt is?

Sebők az előadásában meg is magyarázta, miért nem szimpatikus hivatalos körökben az új hullám Magyarországon:

„azért nem szimpatikus, mert Magyarországon semmi olyan, ami új, és ráadásul a közönség köréből érkezik, ráadásul nem is cukorka gyerekek, szalon- gyerekek csinálják, teljesen meghökkentő új divattal, viselkedésformával, ez mindig rögtön ellenállást vált ki.”

Az új valóban kivált társadalmilag rendezett, de sohasem hatékony ellenállást, leg- alábbis az érett társadalmakban így van. Az ellenállás azonban nem kizárólag az úgynevezett hivatalos körökben, hanem a társadalom túlnyomó többségében jelentkezik. Még akkor is, ha valóban új jelenségről van szó. Ebben az összefüggésben, ha új törekvésekről beszélünk és komolyan vesszük szavunkat, az értékmozgáson bennfoglaltatik a fogalomban. De mi az új a fajgyűlöletben, az agresszióban, az alja-nacionalizmusban? Mindez a társadalmi élet legősibb reakciós kelléktárába tartozik.

Az utolsó idézetnek kulcskérdése mégsem ez, hanem az a másik állítás, hogy „a közönség köréből érkezik” az új hullám, amelyet, talán már meggyőztem e sorok olvasóját, sokkal inkább szennyhullámnak nevezhetünk, mint újnak.

Szó sincs róla. Aki fiatalokkal dolgozik, tudja, hogy mindennek semmi köze az ifjúsági tömegekhez. Egy-egy jópofának vélt hülyeskedésre természetesen minden kamasz elcsábítható, valójában nagyon is tartózkodnak a szélsőséges fellépésektől. Mármint az ifjúsági tömegek. Ha nem így lenne, nem kellett volna ugyanazt a pár ezer gyereket vándoroltatni egyik Beatrice koncertről a másikra, és nem kellett volna olyan cikk-, hír- és fényképezőnnyel reklámozni az elvadult törekvéseket, mint ahogyan tették.

Ha a hivatalos körökben olyan erős tiltás nyilvánul meg a punkkal, az új hullámmal kapcsolatban, akkor mivel magyarázható, hogy 1983. március 26-án a Magyar Hírlap mellékletében több oldalon át propagálja szövegben és képből ezt a szennyhullámot.

Valójában röpiratomnak egyik legfontosabb kérdése merül fel ebben a passzusban: mi a hivatalos álláspont az egész ügyben? Azt tudjuk, hogy mi az ország, mi a túlnyomó többség álláspontja. Undor és elutasítás. De van más hivatalos álláspont is, mint a KISZ KB kulturális osztályáé, a KISZ két tömeglapjáé, azé a Sebők Jánosé, aki teleírja a magyar sajtót megfelelő taktikai adagolásban?

Lehet, hogy „a hivatalos körök” valamilyen torz taktikájáról van szó? Így akarják megnyerni KISZ-tagnak, vagy újságolvasónak, vagy klubtagnak a fiatalok elenyésző kisebbségét, veszélyeztetve ezzel a túlnyomó többség és az ország rokonszenvét? Ha taktika, akkor rövidlátó, sőt buta, ha álláspont, akkor megvetésre méltó.

Mint minden ilyen ügyben, a jóhiszeműség, a ferde hajlam, a politikai rosszakarát annyira összekeveredik, hogy az ember mindig és óhatatlanul megsérti az üresfejűeket azzal, hogy rosszhiszeműséget feltételez. A józanok legtöbbször józanul hallgatnak, a felelőtlenek pedig kimentik magukat. Nem az én dolgom, hogy a felelősséget kimérem. De a felelősség tárgykörében még tartozom tanúvallomással.

Sebők János könyve. A Beatlestől az új hullámig 1981-ben jelent meg. A könyv gondolatmenete szoros összefüggésben van azzal az ifjúságpolitikai tünetcsoporthal, amely dolgozatoknak vagy inkább felháborodásnak tárgya.

Kritikát írtam róla. Miután kimutattam, hogy Sebők számára a rockzene aranykora szorosan összetartozik a kábítószer-élvezettel, hosszan bizonyítottam, hogy a szerző antikapitalista háborgása a továbbiakban csak gőzös romantika. Az aranykor visszatérését Sebők a punkban látja, egyebek között így jellemezve új hősét:

„Aztán akadt egy ötlet. Valaki kifestette az arcát, mert látta, hogy David Bowie, vagy Lou Reed is tett már ilyent korábban. Az emberek meghökkennek. Aztán valaki csak úgy heccből biztosítótűt tett a fülébe, amikor Iggy Pop melbe szúrta magát. Az emberek iszonyodtak. Aztán valaki egy horogkeresztet festett a dzseki hátára. Az emberek felháborodtak, és ezek az unatkozó fiatalok felfedezték, hogy mivel vághatnak vissza. Mert ha mindezt rádásul agyszérre és többen csinálják, akkor a felnőttek már a világ végéről kezdenek beszélni. A rohadtak! Hát akkor legyen világvége! Munkát adni azt nem tudnak, de kárognai, azt igen! Hát akkor ezt nekik! Bele a rohadt pófájukba! Adj nekik! Dögöljenek meg! Pusztuljanak el! Olyétek meg a szüleiteket!”

És mi az eredmény Sebők szerint? Olyan zene, amely

„a koncertek helyszínén született, a pillanat ígéretében, egyszeri, megismételhetetlen történés, happening közben, amelyet az újra követhetővé váló zenész-közönység kapcsolat hozott létre.”

Mi történt ezzel a könyvkritikával?

Irodalmi hetilapunk egyik szerkesztője érdekesnek, sőt döbbenetesnek nevezte, sajnálkozva azon, hogy erről a könyvről már egy, többé-kevésbé elismerő kritika nyomában van, így nem közölheti. Az elismerő kritikát a könyv egyik munkatársa adta közre, később ugyanó választott nekem az irodalmi hetilap hasábjain. Erre még visszatérek.

Képes hetilapunk főszerkesztő-helyettese hosszan medítált, közölte-e a kritikát? Mint mondta, megbeszélte munkatársaival, s végül úgy döntött, hogy a képes hetilap nem alkalmas fóruma ennek az írásnak, bár teljesen egyetért velem, a cikket nem közli. Úgy vélem, akkor is úgy véltem, hinni lehet szavának, s engem is meggyőzött, írásom nem képsalapra illő.

Végül a Kritika című folyóirat közölte a cikket. A szerkesztő jóakarati kérése azonban az volt, hogy utolsó fejezetét engedjem kihúzni. Megtettem. Azzal indokolta kérését, hogy ez a fejezet, melyet az alábbiakban szó szerint idézek, személyeskedő és durva. Ítélem meg ennek a röpiratnak az olvasója, vajon megközelíti-e a kifogásolt durvaság azt a szöveget, amelyet Sebők punkjai rólam énekelnek. A kihúzott fejezet ugyanis így szól:

„Néhány kérdés maradt hátra, amelyet a sorok írója sokkal inkább magának tesz fel, mint a címzetteknek. Azok, akik a sajtóban a könyv dícséretét zenik, olvasták-e? Hogy van ezzel a Kladó? (Nem a kritikus vagy a kiadó szabadságát veszi célba a kérdés, csupán arra utal, nem kellene társadalmunk károsításán ilyen szorgalmasan buzgólkodnunk). Tudja-e Sebők János, hogy 1978-as kimutatás szerint 20 gyerek halt meg Magyarországon kábítószer-élvezet következtében. (Lásd Pick Imre tanulmányát a Budapesti Nevelő 1979/3. számában). Kevesli, vagy sokallja?

John Lennon, Paul McCartney, Elton John, Barbra Streisand, a Bee Gees stb. gyűlölködő, dühödt megvetése, tekintve, hogy ezek világszerte kedvelt, nagy sikerű művészek — egyet jelent-e a tömegek megvetésével? (Ha így lenne, nem csodálkoznánk, a balos szájtépcs korunkban a legvisszataszítóbb konzervatívizmus és arisztokratizmus útítársa). Ennek a cikknek az olvasója felismerte az idézetekből a Vörös Brigádok ideológiáját?*

Ilyen szokásvilág alakul ki Magyarországon? Intézményeket, intézményrendszert, minisztériumot lehet előadásokban rágalmazni, de nevén nevezni Sebők János felelősségét, meghatározva ideológiai forrásait, ez megengedhetetlen durvaság? Talán megismételjük a történelmi hibát, amelyet a pipogya demokrácia követ el a gátlástalan, agresszív kisebbség zászlóbotása pillanatában?

Említettem, hogy az irodalmi hetilapban Sebők könyvének munkatársa választott. Erzékeny ember, még így is az 50-es évekre em-

lékeztette kritikám hangja. De tévedett: 1950–53 között egyáltalán nem volt, nem létezett nyílt vita, csak rosszul megrendezett álcátározások. Legalábbis így tudom, utólagos információkból, ezekben az években ugyanis börtönben ültem.

Egyebek között azt vetették szememre, hogy amit írtam, nem kritika, hanem denunciació. Feljelentettem Sebőköt. Mulatságos. A könyvet ugyanis lektorálták, törvényes keretek között kiadták, Sebők a KISZ-sajtó állandó munkatársa, bántódása nem esett, és nem eshet. Feljelentettem? Lehet, de ennek utána lett a Poptika című kiadvány szerkesztője.

Egyébként is mit jelent ez a fogalom, vagy pontosabban annak zavaros használata?

✦

Keveset, sajnos nagyon keveset tudunk a demokrácia napi játékszabályairól. Tanulgatjuk. Annyi bizonyos vagy legalábbis én bizonyosnak vélem, hogy a demokrácia két pillére az állampolgári szabadságjogok rendszere, ez azonban csak az egyik pillér, a másik az államiság.

A szabadságjogokban, úgy gondolná az ember, benne foglaltatik a nyílt beszéd kötelezettsége is: a közéletben, a nyilvánosság előtt mindenki felléphet gondolataival, törekvéseivel, szempontjaival, de azokat nyíltan kell hirdetni, néven kell neveznie, és nem szabad, de minimum nem illik olyan jelbeszédet használni, amelyet csak egy elenyésző kisebbség ért, és a jelbeszéd útján, meg nem nevezett antidemokratikus célok érdekében mozgósítani a kisebbséget.

Az államiság viszont azt jelenti, szerény fel fogásom szerint, hogy az állam, annak igazgatási szervei, bírósági kötelesek biztosítani, hogy az említett szabadságjogok a törvényes rend keretei között mozogjanak. A horogkereszt, a fajgyűlölet, a mások testi épsége elleni merénylet, vagy az arra való felszólítás pedig semmiképpen se tartozik a törvényes rend keretébe.

Sebők álláspontommal szemben ifjúsági klubokban tartott előadásaiban, cikkeiben vagy könyveiben leszögezheti, hogy elutasítja és megveti a horogkeresztes punkot, a cigányok kiirtásának gondolatát, a gyűlölködést, és ebben az esetben — persze ha nyilatkozatában következetes lesz és marad — elnézését fogom kérni, hogy politikai rosszhiszeműséget véltem felfedezni ott, ahol csak felelőtlenségről és butaságról volt szó. Ennek tisztázásához kell a nyílt beszéd.

Ha valaki nem tartja be a játékszabályt, és mások megpróbálják a jelbeszédet megfejteni — szögezzük le —, nem denunciaciónak. Feltevé, ha viszonyainkat mint demokratizálódási folyamatot fogjuk fel. Én így vagyok vele.

✦

Milyen „jelbeszéd”-ről szóltam?

Megvilágítom egy példával. Valóságos gyöngyszem.

A Poptika című tervezett ifjúsági lap próbaszámában kétoldalas cikk jelent meg David Bowie-ról, a punk őseről, a terroristák dicsőítőjéről. Életrajza, sztorija minden rocklexikonban, rocktörténetben megtalálható. A cikkíró ennek ellenére szükségesnek tartotta megemlíteni, hogy a cikk megírásához Molnár Gergely 1977-ben tartott diavetítéses előadását használta fel.

Semmi jelentősége, gondolná az ember, Molnár Gergely bizonyára egyike azoknak, akik diavetítővel járják a hazai ifjúsági klubokat, és elmondják a maguk szövegét az ifjúsági zene egyik-másik nagyságáról vagy összefüggéséről.

Ahhoz már gyanakvónak kell lenni, hogy valakiben felmerüljön a kérdés, miért ez a kényes, már-már pedáns forrásmegjelölés. Molnár Gergely története megadja a választ, ezzel az ismerettel azonban csak az a szűk réteg rendelkezik, amely éppen a tárgyalt bajkeverésben érdekelt.

Molnár Gergely 1978 áprilisában disszidált, miután felháborodást és viszolygást keltett Anna Frank emlékét sértő otromba és gorombá dalával. Ő volt a magyar punk úttörője. Külföldön uszító dalokat publikált, nem nagy sikerrel, és ezeket küldözgette haza. A Szabad Európa rádióban úgy nyilatkozott

másfél-két évvel ezelőtt, hogy legfontosabb feladatának a magyar punkmozgalommal való kapcsolat megteremtését tekintti.

Molnár Gergely 1981. január 17-én a New Musical Express című lapban nyilatkozott. Elmondta az angol újságról, hogy kiválasztotta a horogkeresztet, mint a leghatékonyabb szimbólumot, amely a Magyarországon érvényes társadalmi szabályokat sérti, alássa. Az újságról ehhez hozzátette: ez feltűnőbb lépés Magyarországon, mint Nyugaton, ha figyelembe vesszük az ország múltját, azt, hogy a magyarok Hitler oldalán harcoltak.

Roppant tanulságos, hogy az angol újságról azonnal második világháborús szerepünk jut eszébe, amit mi oly szívesen elfelejtünk.

Molnárnak még egy mélyenszántó megjegyzését érdemes idézni, amely szerint azért nyúlt a horogkereszthez és a punkhoz, mert nem volt más mód arra, hogy a zárt intellektuális körből kitörjön. Úgy látszik, elhitte saját magának, hogy a magyar tömegekhez valóban ez az út vezet. Micsoda tévedés.

De még döbbenetesebb, ha feltételezzük, hogy itthon élő, társadalmi szerepet betöltő emberek ugyanezt hiszik.

A Poptika hivatkozását Molnár Gergelyre aligha tudja megfejteni, aki nem él ebben a szűk társadalmi rétegben, vagy munkája révén nem találkozik naponta ezekkel a jelenségekkel. A szűk kör tagjai azonban veszik az üzenetet, erősítést és irányvonalat nyernek belőle, innen pedig már nincs messze a Mozaik klub koncertsorozata, ahol a felhécelt, félrevezetett gyerekmemberek lincshangulatot teremtenek.

Kit pereljek be a bevezetőben idézett versért? A Poptikát? Sebők jól ismeri a New Musical Express fent említett számát és cikkét. Többször hivatkozik rá, mint irányadó és mérvadó lapra. A Poptikának, mint említettem, ő a szerkesztője. Érti a jelbeszédet, hogyné értené.

✦

A röpirat elkallódott hagyománya a magyar közéletnek. Ha jól tudom, a reformkorban dívott igazán. Feladata többnyire valamilyen lehetőségre vagy veszélyre felhívni a közvélemény figyelmét.

Ha azonban írásom úgy könnyebben emészthető, tekintsék jogos önvédelemnek.

Megpróbáltam a jelenséget leírni, és valamennyire megfejteni.

Nem hiszem, bár nem tartom kizártnak, hogy valaki vagy valakik örömmel fogadnák e jelenség gyarapodását, hogy azután véget vessenek minden párbeszédnek, a demokratizálódási folyamatnak. Ez azonban túl fantasztikusnak, irreális feltételezésnek tűnik.

Akár így, akár úgy, a hőbörgő, megvadult kamazsok előbb-utóbb beleütököznek a társadalom cselekvő rosszállásába, sebeket kapnak, és legalább egy részük véglegesen a deviancia útjára téved. Akkor már nem úgy, mint egy bűnös politika tudatlan zászlóhordozója, hanem mint közönseges bűnöző. Nem nehéz előre látni, hogy jajong majd a tv-röpirter az összeroncolt nyilvános telefonok, az összezüzött lámpasorok, a különböző értelmenlen rombolások felett, és hogyan fogja kérdezni a bambuló tv-nézőt: miért? Már most megmagyarázhatjuk neki, jó előre: azért, mert most eltűnjük, hogy felelőtlen játék folyék tizenévesek kalandvágásával, szenzációhajszolásával és nemegyszer elvetemültségével.

Messzire jutottunk, ennyi elég.

Könyvtáramban kerestem, de nem találtam a buchenwaldi eskü szövegét. 1945 áprilisában katolikus papokkal, francia ellenállókcal, Európában rekedt angol patikussal, jugoszláv srácokkal és bátor orosz kommunis-tákkal együtt esküdtem meg arra, hogy a fasizmus semmilyen formáját sem tűröm. Az eskü szövegére pontosan nem emlékszem. Erzésemre és a lényegre igen.

Ez az eskü kötelez.

ERDŐS PÉTER

KRITIKA

* Meg kell jegyeznünk, hogy Sebők János könyvét olvastuk, abban nem találkoztunk a Vörös Brigádok ideológiájának expressis verbis hirdetésével. (A szerk.)